

ALAN LEZAN

NOVELLA || TÜRKÇE

SERXWEBUN

Jine mezarın başında duruyordu. Yanında babası Serkan, kardeşleri Soreş ve Mere, akrabalar, çocukluk arkadaşları, okuldan tanıdıkları... Kimisi hıçkırarak ağlıyor, kimisi sessizce sızlanıyor, kimisi ise sadece suskun ve derin bir yas içinde. En çok ağlayan küçük Mere'ydi. Jine de ağlıyordu ama içinden. Ne sesi duyuluyordu ne gözyaşları görülüyordu. Jine duygularını dışa vuran bir Orta Doğu kızı değildi. Ona göre ölüm, her canlı için kaçınılmaz bir gerçektir. Hayat böyleydi. Ölenle ölmüyordu. Bu gerçeği biliyordu Jine. Ama annesi Asrin, henüz kırk yedi yaşındayken beynindeki kötü huylu bir tümöre yenik düşmüştü. Daha çok gençti. Jine, böyle bir ölümü kabullenemiyordu. Derinden sarsılmıştı çünkü bu ölüm haksız yere gelmişti. Ölüm elbette herkes içindi. Ama annesi bu yaşta ölmemeliydi. Keşke dedesi gibi yaşlanıp sonra ölseydi. O zaman yine üzülürdü belki ama bu kadar değil. Çünkü annesi hâlâ çalışıyor, koşturuyor, yaşamla iç içe yaşıyordu. Hayata bağlıydı, yaşamı seviyordu.

Belki de Allah'ın yaptığı en adil ve en büyük şey, dünyadaki tüm canlıları ölümlü kılmasıydı. Küçük-büyük, güzel-çirkin, şişman-zayıf fark etmeksizin herkesin payına ölüm düşüyordu. Ölüm, yaşamın en eşitlikçi gerçeğiydi; ne zenginlik onu engelleyebiliyordu, ne güzellik, ne gençlik. Herkesin payına düşen tek kesinlikti. Belki de bu yüzden Jine, ölümün adaletini yaşamın adaletsizliğinden daha kolay kabulleniyordu.

Biliyordu ki şu anda dünyada yaşayan yaklaşık 8 milyar insan, 100 yıl sonra büyük olasılıkla artık yaşamıyor olacak. Zaman, kimseye ayrıcalık tanımıyordu. Ölüm, hayatın en sessiz ama en güçlü hakemiydi.

Çevresindekiler ağlayıp feryat ederken Jine bunları düşünüyordu. Belki de annesini gömmek yerine yakmalıydılar. Hindistan'a gittiğinde öğrenmişti bunu. Dersimliler, kadim Raa Haq inancına bağlıydılar; bu öğreti, doğa ile uyumlu yaşamı, adaleti ve hakikati esas alıyordu; ölülerini yıkayıp kefenledikten sonra kendi ritüellerine göre toprağa veriyorlardı.

Canlılar doğar, büyür ve ölür. Kimse bizimle birlikte ölmez. Hayat devam eder. Herkes kendi hesabını işlemeye devam eder. Ne kadar sevildiysek, o kadar süre hatırlanırız. Sonra belki unutuluruz. Ama Jine annesini asla unutmayacaktı. Çünkü onu çok seviyordu.

Asrin, Stuttgart'ta bir çikolata fabrikasında çalışıyordu. İyi bir anneydi, çocuklarına dost gibiydi. Jine lise diplomasını alıp Berlin'e taşınmak istediğinde babası Serkan karşı çıkmıştı. Ona göre bir kız çocuğu büyük bir şehre tek başına gidemezdi. Jine Stuttgart'ta okulunu bitirene kadar evde kalmalıydı. Ama annesi Asrin, kızını desteklemişti: "Git kızım! Yolun açık olsun! Git! Dünyayı gör! Stuttgart'ta kalıp ne yapacaksın?" demişti.

Mezarlıkta insanlar Asrin'in tabutunu yavaşça indirirken Jine bir adım öne çıktı. Yerden bir avuç toprak aldı, öptü, alnına

koydu ve elindeki çiçeklerle birlikte tabutun üzerine bıraktı. Mere, en küçük kardeş, yüksek sesle ağlayarak bağıırıyordu: “Asrin! Asrin! Wohin gehst du?” Çevredeki insanlar bu çaresiz haykırışa dayanamayarak gözyaşlarına boğuluyordu. Mere annesini hep ismiyle çağırıyordu.

Hayat doğumla başlar, ölümle sona erer. Baharında neler göreceğiz, neler yaşayacağız? Bir film şeridi gibi akar yaşam. Ama bir gün mutlaka sona erer. Belki de ermez. Jine, baskının, sömürünün, işkencenin olduğu bir dünyada Tanrı’ya inanmak istemiyordu. Ama yine de soruyordu: Peki insanları kim yarattı? Nasıl ki bir masa ustasız olmazsa, doğanın, evrenin, insanların da bir yaratıcısı olamaz mıydı? Jine agnostikti. Bazen Tanrı’ya inanıyor, bazen inanmıyordu. Eğer varsa, sonsuz uzayda gelip insanlarla mı ilgilenecekti? Öte yandan Tanrı da yoktan var olamazdı. Onun da bir yaratıcısı olamaz mıydı?

Jine, sevgiyle ölen insanların öteki dünyaya gitmesini istiyordu. Annesinin Cennet’e gitmesini ya da bir gün yeniden dirilmesini. Ama bu konularda daha çok materyalist gibi düşünüyordu. Cennet ve Cehennem, dünyanın ta kendisiydi. Öteki dünyayı hayal etmek bile istemiyordu. Nasıl ki bir ağaç yeşerir, yaşlanır, kurur ve toprağa karışırsa, insanın yaşamı da belki öyleydi. Biz doğanın çocuklarıydık. Doğar, büyür, yaşlanır ya da bir hastalıkla ansızın ölürdük.

Doğayı ve evreni açıklamak Jine’nin aklını aşıyordu. Bu yüzden iki dönem felsefe okuduktan sonra siyaset bilimine geçmişti.

Marx şöyle demişti: “Filozoflar dünyayı yalnızca yorum ladılar; oysa asıl mesele onu değıştirmektir.” Bu söz Jine’yi derinden etkilemişti. Ama Jine bir Marksist değildi. Artık dünyayı yorumlayan değil, onu az da olsa değıştiren biri olmak istiyordu. Çünkü insanlar ilahi değillerdi. Hırsızlık, dolandırıcılık, yalan, kıskançlık, sömürü, baskı, birbirini çekememe oldukça; polis, hapishane ve yasalar da var5 olacaktı. Jine, sınıfsız, sömürsüz, sınırsız bir dünyanın bugün mümkün olduğuna inanmıyordu. Belki 250–500 yıl sonra. Ama bugünkü dünya hakkında düşünmek bile istemiyordu. Yine de vizyonlar olmalıydı. Jine’nin vizyonu, bu dünyada herkesin eşit haklara sahip olmasıydı: iş, konut, temel ihtiyaçları karşılayacak kadar gelir, özgürlük ve bağımsız bir yaşam. Jine bir gerçekçiydi ve gerçekçi siyaset yapmak istiyordu.

Jine’nin Yolculuğu: Dağların Sessizliği ve Berlin’in Çağrısı

A nnesinin ölümü üzerine düşünmek, doğa ve evren üzerine tefekkür etmek gibiydi: gerekli, hatta iyileştirici. Ama bir noktada, insan zihni bu düşünceleri bir kenara bırakmalıydı. Yas, sonsuz bir döngüye dönüşmemeliydi.

Amcasının evine vardığında Jine’nin bedeni yorgunluktan tükenmişti. Mere hâlâ çığlıklar atıyor, evin duvarlarına öfkesini kusuyordu. Jine ve Soreş, onu kucaklarına alıp

sakinleştirmeye çalıştılar. Küçük kız, uzun süre direndi; ancak zamanla gözyaşları yerini sessizliğe bıraktı.

Jine, Dersim'in dağ mahallesinde 12 yıl yaşamıştı. Çocukluk arkadaşlarının çoğu gerillaya katılmış, kalanlar ise politik bir bilince bürünmüştü. Annesinin ölümüyle sarsılan zihni, bu mücadeleci geçmişle daha da karmaşık hale gelmişti. Oysa Dersim'i tam anlamıyla tanııyordu. Annesinden duyduğu 1937 soykırımını dışında, bölgenin tarihine dair bilgisi sınırlıydı. Pertek Kalesi'ni, Munzur Vadisi Milli Parkı'nı ilk kez görecekti.

Kuzey Kürdistan'ın Yukarı Fırat bölümünde yer alan Dersim; kuzey ve batıda Munzur Dağları ile Karasu Irmağı, doğuda Bingöl Dağları ve Peri Suyu, güneyde ise Keban Baraj Gölü ile çevriliydi. Bahar geldiğinde çeşmelerden fişkıran berrak suyun tadı, insanın ruhunu arındırırdı. Her yer mis gibi kokuyordu. Dağ Mahallesi merkeze uzak değildi. İki hafta boyunca Jine, çocukluk arkadaşlarıyla Dersim'i ve çevresini gezdi. Doğaya alıştı, ama askerlerin, tankların, polislerin varlığı ona bu topraklarda yaşam hakkı tanımadıklarını hissettirdi. Dersim, hâlâ işgal altındaydı.

Berlin'i düşündü. Almanya'yı özledi. Sera'yı hatırladı. Ona her şeyi anlatmalıydı. Sera, mücadele eden bir kadındı. Jine'nin arkadaş çevresi genişti: Almanlar, Amerikalılar, İsrailliler... Ama Kürdlerle ilişkisi yalnızca ailesiyle sınırlıydı. Sera ise bambaşkaydı. Diğerlerine hiç benzemiyordu.

Greenpeace'in düzenlediği bir yürüyüşte tanışmışlardı. Çevre kirliliğine karşı yapılan bu yürüyüşte Sera, Halepçe soykırımıyla ilgili bildiriler dağıtıyordu. Jine bir bildiri aldı, gülümsedi. Sera da gülümsedi ve sordu:

- Adın ne?
- Jine.
- Kürd müsün?
- Evet, Kürd'üm.

Sera, “Cluba hoş geldin!” diyerek karşılık verdi. İkisi de gülmüştü. Kısa bir sohbetin ardından numaralarını değiştirdiler. Sera bildirileri dağıtmaya devam etti. Jine ise o an, Berlin’e dönme kararını içinde kesinleştirdi.

Serkan’ın Sessizliği, Jine’nin Yükü

Jine’nin ailesi, pek çok Dersimli aile gibi özgürlükçüydü. Babası Serkan Adan, Almanya’ya gitmeden önce Dersim’de küçük bir terzi dükkânı işletiyordu. 1978 yılında, ekonomik sıkıntılarını hafifletmek umuduyla Almanya’ya göç etti. Orada da yine kendi mesleğini sürdürdü; kumaşlarla, iğneyle, sabırla çalıştı. Serkan, sakin ve içine dönük bir adamdı. Politikaya, felsefeye uzak dururdu ama ailesine karşı sevgisi derindi, saygısı sonsuzdu.

Serkan’ın yüreğinde memleketine dair büyük bir özlem vardı. Her yıl, ne olursa olsun, Dersim’e uğramayı kendine söz vermişti. Çocukları ise Almanya’da Almanlarla iç içe büyümüş, Kürd kültüründen uzaklaşmıştı. Diğer birçok Dersimli gibi, kültürel bağlar zamanla silinmişti. Serkan bu duruma üzülse de sesini çıkarmıyordu. “Çocuklarım mutlu olsun, yeter bana,” derdi hep.

Ancak hayat, Serkan’a ağır bir yük daha yükledi. Eşi Asrin hastalanmıştı. Doktorlar, “Artık çok geç, ameliyat edemeyiz,”

dediklerinde Serkan dizlerinin üzerine çöktü. O günden sonra içine kapanarak derin bir depresyona sürüklendi. Asrin'in ölümüyle birlikte, Serkan'ın dünyası karardı. Elinden hiçbir şey gelmiyordu; çaresizdi.

Jine, Dersim'de babasının işlerini kardeşi Soreş ile birlikte üstlendi. Bu yüzden iki hafta boyunca orada kaldı. Ancak o iki hafta, Jine'ye iki yıl gibi geldi. Her gece silah sesleriyle uyanıyor, gündüzleri sokak başlarında asker aramalarıyla karşılaşılıyordu. Her köşe başı polisle, askerle doluydu. Dersim, tıpkı Kürdistan'ın diğer bölgeleri gibi, 1980 askeri darbesinden sonra Olağanüstü Hal bölgesi ilan edilmişti. Düşünceyi ifade etmek, seminer düzenlemek, örgütlenmek yasaktı. Güzelim coğrafya, yaşanmaz bir hale gelmişti; adeta viraneye dönmüştü.

Her bireye neredeyse üç asker düşüyordu. Gençler ortadan kaybolmuştu; geriye yalnızca yaşlılar ve çocuklar kalmıştı. Bu manzara, Jine'nin ruhunu derinden sarstı. Dersim artık sadece bir coğrafya değil, bir acının adıydı.

Kayıpların Gölgesinde: Berlin'e Sığınan Hayatlar

Jine, Berlin'e gelişinin hemen ertesi günü Sera'yı aradı. Akşamüstü Caffé Morena'da buluştular. İkisi de birbirlerini görmekten büyük bir sevinç ve heyecan duyuyordu. Jine, annesinden ve Dersim'den bahsetti. Sera onu teselli etmek istiyordu ama nasıl yapacağını bilemediği için sessiz kalmayı tercih etti.

Bu, Jine ve Sera'nın üçüncü buluşmasıydı. Sera, Alman bir baba ile Kürd bir annenin kızıydı. Doğum adı Clarissa Lenz'di – içinde taşıdığı hikâyeleri, kırılmaları ve sessiz umutları ele vermeyen bir isim.

Annesi Jale Dewran, Kürdistan'ın başkenti Amed'liydi. Jale'nin babası bir inşaat firması sahibiydi; işleri oldukça iyi gidiyordu ve aile maddi açıdan oldukça rahattı. Dewran ailesi, Kürd burjuva sınıfının sayılı temsilcilerindendi.

1980'li yıllarda askeri cunta ülkeyi sarsmıştı. Yakalanmalar, aramalar, insan kaçırımlar, idamlar, işkenceler, faili meçhul cinayetler... Devlet, halk üzerinde yoğun bir terör estiriyordu. Her gün yeni bir acı, her gün yeni bir baskı; öyle ki insanlar artık ne yaşayabiliyor ne de uyuyabiliyordu.

Jale'nin babası, bir gün diğer Kürd iş insanları gibi PKK'ye maddi yardım ve yataklık yaptığı gerekçesiyle kaçırıldı ve öldürüldü. Jale ve ağabeyi Sipan, babalarının cansız bedenini sokak ortasında bulduklarında büyük bir şok yaşadılar.

PKK 1978'de kurulmuştu. Sipan, örgütün önde gelen militanlarından biriydi. Babalarının ölümünden altı ay sonra yakalandı; ağır işkencelere maruz kaldıktan sonra "bölücülük" suçlamasıyla yirmi bir yıl hapis cezasına çarptırıldı. Jale'nin ablası ise o dönemde üniversitede tıp okuyordu ve Doğu Devrimci Kültür Dernekleri'nin bir militanıydı. Babalarının ölümünden iki yıl sonra Ankara'da faşistlerle çıkan bir çatışmada hayatını kaybetti.

Jale şaşkıındı. Yirmi beş yaşında, İngilizce öğretmeniydi. Amed'de akrabaları vardı ama acısı çok büyüktü. Babası, ağabeyi, ablası... En sevdiği insanlar hayatından birer birer

yok olmuştı. Diğerlerinin ölümü, yakalanmaları, işkenceleri... Devlet terörü hiç durmadan devam ediyordu.

Jale psikolojik olarak tükenmişti. Eşyalarını toplayıp Berlin'e gitti ve iltica başvurusunda bulundu.

İlticası üç yıl sonra kabul edildi ama Jale artık eski Jale değildi. Berlin'de o dönem sık sık Amnesty International'a gidip geliyordu. Aynı zamanda bir psikologdan terapi alıyor, tedavi görüyordu. Derin bir travma yaşıyordu.

1983'te Amnesty'de Alman Thilo Lenz ile tanıştı. Thilo, 35 yaşında, yakışıklı, alçakgönüllü, insanı ve doğayı seven biriydi. Jale ona âşık oldu, evlendiler ve 1985'te Clarissa (Sera) dünyaya geldi.

Jale, ne pahasına olursa olsun kızına Alman ismi vermek istiyordu. Thilo, Kürd ya da çift isim konusunda ısrar etse de Jale kesin bir dille karşı çıktı: "Kızıma ismi yüzünden zarar gelsin istemem! Bu dünyada çok ırkçı var! Kızım tam bir Alman olsun, Almanya'da kendi ülkesinde kendini yabancı hissetmesin. Ne de olsa babası Alman!" Ve kızını bu doğrultuda yetiştirdi.

Jale, Clarissa'nın şiddet olaylarından ve politikadan uzak durmasını istiyordu. Ancak annesinin yaşadıklarını gören Clarissa tam tersi bir tepki gösterdi. On iki yaşından beri kendisinin tam anlamıyla Alman olmadığını, bir yanının Kürd olduğunu ve annesinin acılarını bir bir bildiğini hissediyordu. Bu yüzden kendisine Kürd bir isim olan "Sera"yı seçti. "Kim olursam olayım, benim adım Sera'dır," diyordu. Annesi ne yapacağını bilemiyordu.

Ayaklanmalar, savaşlar, yıkım... Jale bunların hepsini çok iyi biliyor ve kızını korumak istiyordu. Haksızlığa, baskıya, zulme karşı adeta boyun eğmişti. Oysa Sera tam tersiydi. Kúçük yaşta bile “Büyüyünce Kürdistan’a gideceğim, senin intikamını alacağım,” diyordu. Bu sözler Jale’yi bir yandan korkutuyor, bir yandan da gülümsetiyordu. “Bir çocuk kafası, ne olacak ki?” diye düşünüyordu. Anne, kızını ciddiye almıyordu. Sera, yaptıklarının çoğunu annesine anlatmıyor, birçok şeyi gizli yapıyor, annesiyle arası oldukça soğuktu.

11

2004 yılında Sera, Berlin Teknik Üniversitesi’nde Mimarlık Mühendisliği bölümüne başladı. Bu meslek seğimi, sokak ortasında cansız bedeni bulunan ve yıllarca bir inşaat firması işleten dedesinin hayaliydi: torunlarının mimar ya da mühendis olması.

Sera derslerinde başarılıydı; gerçekten çok zeki bir gençti. Ancak politikaya duyduğu derin ilgi ve aktif mücadelesi, zaman zaman akademik hayatına odaklanmasını zorlaştırıyordu. Dördüncü sömestrindeydi. İçinde büyüyen düşünce giderek netleşiyordu: “En iyisi okulu bırakmak ve politikaya tam anlamıyla yönelmek.” Çünkü Kürdistan’a birkaç ev inşa etmekle halkı özgürleştiremeyeceğini biliyordu. Düzen değişmedikçe, sömürgecilik sona ermedikçe Kürd halkı rahat yüzü göremeyecekti.

Kürdistan, her yönüyle zengin bir ülkeydi; bu zenginlik, sömürgecilerin iştahını kabartıyordu. Sera, bu açęözlü iştaha bir son vermek gerektiğine inanıyordu. Onları her şeyiyle ülkeden kovmak, özgürlüğün ve bağımsızlığın önünü açmak zorundaydılar.

Sera, gerilla fes edilmeden önce defalarca gerillaya katılmayı düşünmüştü. Ancak PKK'nın politik çizgisi ona hitap etmiyordu. Özgür ve bağımsız bir Kürdistan için ölmeye hazırdı ama Türk devletinin demokrasisi uğruna ölmek istemiyordu. PKK, Öcalan'ın kaçırılışından sonra stratejik bir değişikliğe gitmiş; bağımsız Kürdistan talebinden vaz geçerek, Türkiye'nin Misak-ı Milli sınırları içinde Kürdlerin ve diğer azınlıkların yaşayabileceği bir "Demokratik Cumhuriyet" fikrini benimsemişti.

Sera ise bu yaklaşıma kesin bir şekilde karşı çıkıyordu: "Kürdistan bir ülkedir, Kürdler bir ulustur. Türkler, Araplar, Farslar Kürdistan'ı işgal etmişlerdir ve bu toprakları terk etmek zorundadırlar." Radikaldi. Ve sık sık şöyle diyordu:

"Dünyada en değerli iki şey vardır: özgürlük ve bağımsızlık. Bu değerlere ulaşmak için her yol ve yöntem meşrudur."

Jine, Sera'yı hayretle dinliyordu. Ona yardım etmek istiyor, hatta onun gibi aktif olmak istiyordu. Ancak Jine, duygularıyla değil, daha çok aklıyla düşünen, rasyonel bir kadındı.

Radikal fikirlerine rağmen Sera, esprili, açık fikirli, hoş görülü, cana yakın ve son derece sempatik biriydi. İnsanları sıkımsaz, aksine etkilerdi. Erkek arkadaşı yoktu; zihninde yalnızca bir ideal vardı: Kürdistan'ın özgürlüğü ve bağımsızlığı. Bu ideale karşı duyduğu sevgi neredeyse efsaneviydi. Sera, patlamaya hazır bir bombaydı ama bu bomba, adaletin ve özgürlüğün sesiyle doluydu.

Jine ve Sera önce Caff  Milchbar’a, ardından kulüp Non-Tox’a gittiler. Kul pte bir DJ yeraltı techno müziği çalıyordu; herkes kendini müziğe kaptırımış, çılgınca dans ediyordu.

İçeri girer girmez Sera, parlayan gözlerle “Bak işte!” dedi. 13
“Batı toplumu artık bir eğlence toplumuna dönüştü. Herkes dans ediyor, stresini atıyor. Ne savaş var, ne baskı, ne işkence. İnsanlar  zg r! Biz Kürdistan’da aynısını istemekle suç mu işlemiş oluyoruz? Annem beni anlamıyor!” dedi ve müziğin ritmine kendini bırakarak dans etmeye başladı.

Dansı öylesine etkileyiciydi ki Jine bir köşeye çekilip onu hayranlıkla izlemeye koyuldu. Tam o sırada sol tarafından biri ona çarptı. Adam sarhoş değildi ama ayakta zor duruyordu. Nazik e  z r diledi. Jine hafifçe gülümsedi, gözlerinin içine bakarak “Her şey yolunda mı?” diye sordu. Adam “Evet, evet, her şey tamam,” dedi ve teşekkür etti.

Adamın adı Elias’tı. Sempatikti,  ocuk gibi saf ve derin bakışları vardı. Jine’yi bir şeyler içmeye davet etti, Jine de kabul etti. İ eceklerini aldıktan sonra “Dışarı çıkalım mı?” diye sordu. Jine için fark etmezdi; Sera zaten dansın içinde kaybolmuştu. “Gidelim,” dedi.

Spree Nehri kıyısında sakin bir köşe buldular. Elias, Jine’nin neden  zg n olduğunu sordu. Jine her şeyi anlattı. Elias birkaç kez  zg n olduğunu dile getirdi ama yapılabilecek bir şey olmadığını da ekledi. Telefon numaralarını değiştirip içeri döndüler. Sera hâlâ dans ediyordu. Jine onu rahatsız etmek istemedi; zaten dans edecek hali de yoktu. Kafası

karmakarışık: Dersim, annesinin ölümü, Sera... Şimdi bir de Elias hayatına girmişti.

Sera yanına geldi. Birlikte yan odaya geçip Chill-Out alanına oturdular. Oda sakın, güzel dekore edilmişti. Köşede bir DJ, birkaç kişi... Jine ve Sera burada politikaya, felsefeye ve Elias'a dair uzun uzun konuştular.

14

Sera, cinsellikten uzak durduğunu söyledi. 16 yaşında ilk aşkını yaşamış, ardından iki ilişki daha kurmuştu. Son bir yıldır hayatında kimse yoktu ve olmasını da istemiyordu.

Jine bu konuda farklı düşünüyordu. Ona göre sevgi bir şimşek gibiydi; ansızın gelir ve insanı derinden vururdu. Sevgi, aile, insanlığın temeliydi. Sevgi olmadan yaşayamayacağını söylüyordu. Doğum, yaşam ve ölüm kadar doğal bir şeydi sevgi. Sera onu anlıyordu ama annesinin yaşadıkları onu derinden etkilemişti. En büyük aşkı Kürdistan'dı. Sera her zaman açık ve net konuşuyordu. Ne istediğini çok iyi biliyor, kendine güveniyle konuşuyordu.

Jine, Sera ile buluştuğu için çok mutluydu. Ancak bir siyaset bilimi öğrencisi olarak olaylara Sera kadar duygusal yaklaşmıyordu. Her sözünü, her hareketini ölçüp biçiyordu. Kafası biraz karışık ama yakında toparlayacağını biliyordu. Annesinin ölümü, Dersim'de gördüğü manzaralar onu derinden sarsmıştı. Ama acımak tehlikeli bir duyguydu. İnsan gerçeğe yüzleşmeliydi. Ölüm herkes içindi; zengin, fakir, yaşlı, genç, iyi, kötü... Hepsine eşit mesafedeydi. Asıl üzüntüsü, baskıya, sömürüye, zulme karşı bir şey yapma masıydı. Zamanını kulüplerde ve kafelerde harcıyordu. Oysa Jine somut, elle tutulur bir şey yapmak istiyordu.

[Bir akşamüstü, Berlin’de bir kafede. Jine ve Sera, Serxwebûn hareketinin geleceğini tartışıyor.]

Jine: “Ben aslında ne istediğimi biliyorum, kafam net. Ama nereden başlayacağımı bilmiyorum. PKK’ye gidemezdin. Artık bağımsızlık peşinde değiller. Belirsiz bir konfede-15 rasyon, demokratik konfederalizm, demokratik cumhuriyet... Ne oldukları belli değil.”

Sera: “PKK mi? Onlar çoktan bitti. Yirmi yıl bağımsızlık için mücadele ettiler, sonra düşmanın hizmetine girip kendilerini feshettiler. Geriye kalanlar ne istediklerini bile bilmiyor.”

Jine: “Öcalan’ın sürekli değişen fikirleri, her ay başka bir örgüt ismi... Deliriyorum. Bu kadar tutarsızlık olur mu?”

Sera: “Kürdlerin kaderi hiç yaver gitmedi. Birlik yok. Destekleyen sadece bir avuç sosyalist. Öcalan Avrupa’ya geldiğinde Batı ona bir şans vermek yerine onu en azılı düşmanına teslim etti. Bu, insanlığa karşı işlenmiş en büyük suçlardan biri. Humeyni yıllarca Fransa’da kaldı. Humeyni, Öcalan’dan daha mı iyiydi? Batı neden onu paketleyip Şah’a teslim etmedi?”

Jine: “Çünkü Batı’nın çıkarları başka. ABD’de Leninizm fobisi hâlâ güçlü. Kürd örgütleri Marksist olduğu için işleri zor.”

Sera’ya dönerek: “Önce anti-emperyalist olacaksın, otoban larını işgal edeceksin, polisini döveceksin... Sonra onların kucağına oturacaksın. Bu büyük bir çelişki. Gerçek bir Kürd

önderi olsaydı Avrupa'ya değil, Kürdistan'ın dağlarına giderdi. O dağlar ki bugüne kadar Kürdleri hep bağrında korudu. O dağlar Kürdlere hiç ihanet etmedi. Bazı çevrelerin 'Öcalan yuvaya döndü, yani Türklerin adamıydı' tespitine bazen ben de katılıyorum ama pek eminde degilim”

Sera: “Ben de Öcalan'ı hiç sevmedim. Zamanında bir Stalinistti. Diktatör, despot. Kürdlerin böyle bir figürden 16 kurtulmuş olması bence bir kazanç.”

Jine: “Benim için o kadar önemli değil. Stalin ve Batılı liderler aynı masada oturup Potsdam Antlaşması'nı imza ladılar. Sorun PKK'nin komünistliği değil, çıkar meselesi. Batı yalnızca kendi çıkarlarını düşünür. Saddam'ı İran'a karşı desteklediler, Taliban'ı Sovyetler'e karşı büyüttüler. Sonra başlarına bela ettiler. Öcalan ve PKK bu çıkarlarla çelişiyordu. Öcalan'ın Orta Doğu'da bir devrim yaparak Kürdlere proletarya diktatörlüğü dayatması hem Batı için hem Kürdler için felaketti. “PKK'nin ideolojik yapısı nedeniyle Batı, özellikle ABD'nin anti-komünist duruşu karşısında bu örgüte doğrudan destek veremez. PKK'ye verilecek her destek, komünizmin Orta Doğu'da yeniden güç kazanması anlamına gelir ki bu, Amerikan çıkarlarıyla çelişir.”

Sera: “Peki, Rojava'da neden destekledi?”

Jine: “Çünkü orada, yani Suriye'de, ABD PKK'yi IŞİD'e karşı desteklemek zorunda kaldı. Çıkarlar bir noktada örtüştü. Ama bu destek, IŞİD meselesi bittiği anda sona erebilir. ABD'nin “dostluğu” kalıcı değil; çıkarlar değiştiğinde müttefikler de değişir.”

Sera: “Orta Doğu’da gelecek iki yüz elli yılın zenginlik kaynakları var. Petrol, doğal gaz, su yolları, stratejik geçişler... ABD acaba bu kaynakları Rusya’ya ve Türklere mi yedirecek? Bu kadar kolay vazgeçer mi?”

Jine: “Bu konuda kesin bir şey söylemek zor. Ama şunu biliyorum: ABD’nin Orta Doğu’da kalıp kalmayacağı, IŞİD belası gerçekten sona erdiğinde belli olur. O zaman çıkarlar yeniden şekillenir. Belki yeni düşmanlar, yeni ittifaklar doğar. Ama Kürdler için bu belirsizlik, her zaman bir tehdit.”

Sera: “PKK bir dönem Yunanistan ve Suriye’den destek almıştı. Ama Öcalan Avrupa’ya gelince herkes desteğini çekti. Şu anda bir avuç sosyalist dışında PKK’yi resmi düzeyde destekleyen tek bir ülke bile yok.”

Jine: “Kürdler hâlâ yardıma muhtaç bir halk. Eğer kendi aralarında ittifak kurup belli bir güç haline gelirlerse, ancak o zaman bazı devletler -belki ABD bile- onları muhatap alır. Güney Kürdleri ABD’nin koruması altında ama bu geçici. ABD Yahudileri destekliyor çünkü çıkarı var. Kürdleri desteklemiyor çünkü çıkarı yok. Yahudilerin lobisi mükemmel çalışıyor. Bizimse hâlâ bir araya gelmeye mecâlimiz yok.”

Jine, Kürdlerin sorunlarının çok derin olduğunu düşünüyordu. Kürdistan, dünyanın en bağınaz, en şoven, en ırkçı ve en despot dört devleti tarafından işgal edilmişti. Kürdlerin zaten yeterince düşmanı vardı; bir de ABD ve Avrupa’yı karşılırlarına almaları, anti-emperyalist ve anti-kapitalist olmaları gereksizdi, hatta yanlıştı.

Öte yandan Kürdlerin feodalizm sorunu vardı. Jine’ye göre Kürdistan’da feodalizmi ancak kapitalizm çözebilirdi. Sera

onu iyi anlıyordu. Çünkü o da biliyordu ki sosyalizm, ancak kapitalizmden sonra mümkün olabilecek bir toplum biçimiydi. Kapitalizmini tamamlamayan sözde reel-sosyalist ülkeler birer birer yıkılmıştı. Zaten tek tek ülkede sosyalizm mümkün değildi. Marksizm, Kürdlere otuz yıl kaybettirmişti ve hâlâ başlarına belaydı.

[Serxwebûn'un kuruluşundan önceki bir gece. Jine ve Sera, bir apartman dairesinde, çay eşliğinde Rodi Zerdüş adlı bir arkadaşlarının "Ulusal Mücadele ile İşgalci Devletlere Yamanma Arasındaki Çelişki: PKK-Öcalan Çizgisi Üzerine" başlıklı makalesini tartışıyorlar.]

Jine: "Biliyor musun Sera, Rodi'nin makalesinde çok yerinde bir tespit var: sömürge altında yaşayan her halkın varoluşsal refleksi aslında birbirine benzer. Tarih boyunca hep aynı şey yaşanmış: önce kendi ulusal önderini çıkarır, sonra kendi ulusal örgütünü kurar. Bu örgüt aracılığıyla askeri, siyasi, ekonomik ve kültürel seferberliğe yönelir. Ulusal önderlik bir bireyden ibaret değildir; halkın iradesinde kristalleşen bir bağımsızlık hedefidir. Örgüt ise bu hedefin kurumsallaşmış biçimi."

Sera: "Evet, Rodi arkadaşın da dediği gibi, Kürd siyasal panoramasına baktığında bu evrensel refleksin nasıl saptırıldığını görüyorsun. Öcalan ve PKK kendilerini hem örgütün lideri, hem halkın önderi, hem de ulusal hareketin taşıyıcısı olarak tanımlıyorlar. Ama bu tanım, pratikte bağımsızlık değil; işgalci devletlerle entegrasyon üzerinden işliyor. Kürd halkının tarihsel özlemleri bu çizgide erozyona uğruyor."

Jine: “Ulusal önderlik dediğin şeyin üç temel işlevi vardır: politik vizyon, askeri-siyasi örgütlenme ve ekonomik-kültürel mobilizasyon. Rodi’nin örnekleri çok yerinde: Cezayir’den Vietnam’a, Basklardan Eritre’ye kadar her yerde bu üç işlev, örgüt ve önderlik arasında diyalektik bir uyum yaratmıştır. Liderler halkın taleplerini sahiplenmiş, örgütler bu taleplerin fiili mücadelesini yürütmüştür.”

Sera: “PKK-Öcalan çizgisi ise bu evrensel mücadele hattıyla kökten çelişiyor. Ulusal bağımsızlık hedefi terk edilmiş. Devletleşme talebinin yerine, işgalci devletlerle entegrasyonu esas alan bir ‘demokratik ulus’ söylemi getirilmiş. Rodi’nin makalesinde de vurguladığı gibi, bu söylem işgali görünmez kılıyor. Öcalan artık halkın özgürlük sembolü değil; İmralı’da işgalcinin gözetiminde entegrasyoncu fikirler geliştiren bir figür.”

Jine: “Örgüt de aynı şekilde sapmış durumda. PKK kadroları, işgalci devletlerin siyasal projelerine eklemlenerek Kürd halkını bağımsızlık perspektifinden koparıyor. Rodi arkadaşın dediği gibi, bir ulusal kurtuluş hareketi olmaktan çıkıp, sömürgeci statükoya payanda olan bir yapıya dönüşmüş.”

Sera: “Ve en kötüsü, işgal meşrulaştırılıyor. Öcalan ve PKK’nin bugünkü politik hattı, Kürdistan’ın işgalini tarihsel bir realite olarak kabul ediyor. ‘Halkların kardeşliği’, ‘demokratik cumhuriyet’, ‘demokratik ulus’ gibi kavramlar, aslında sömürgeci ideolojinin yumuşatılmış versiyonları. Rodi bu noktada çok net: bu kavramlar halkın özlemlerini bastırıyor.”

Jine: “Kürd halkının iradesi iptal ediliyor. Özgürlük ve bağımsızlık talebi artık ‘ütopya’ ya da ‘aşılmış bir kavram’ olarak yaftalanıyor. İşgalciyle ittifak stratejisi kurumsallaşmış. Siyasi temsiliyet, askeri güç ve ideolojik çerçeve artık entegrasyon üzerine kurulu.”

Sera: “Bu bir politik tercih değil, tarihsel bir ihanet. Rodi’nin son bölümde dediği gibi: bir sömürge halkın ulusal kurtuluş perspektifinden vazgeçmesi, işgalciye eklemlenmesi... Bu, kendi kaderini başkasının insafına bırakmak demektir.”

Jine: “Yapılması gereken çok açık: bu entegrasyoncu söylemleri teşhir etmek ve Kürd halkının öz iradesini bağımsızlık temelinde yeniden örgütlemek. Çünkü tarihsel hakikat şudur, Rodi’nin de altını çizdiği gibi: sömürge halkların kurtuluşu, işgalcinin projelerine eklemlenmekle değil; ulusal bağımsızlık mücadelesini kararlılıkla yürütmekle mümkündür.”

Eve döndüler...

Kendi Kaderini Tayin Etmek

Bir şeyler atıştırdıktan sonra bilgisayarın başına geçip Kürd sitelerini ve sosyal medyayı araştırmaya başladılar. Sera bazı adresleri zaten tanıyordu. Türkçe ve Kürdçe bilmemesine rağmen Almanca, İngilizce ve İspanyolca’yı akıcı bir şekilde konuşuyordu. Jine ise Kürdçe’nin yanı sıra Türkçe, Almanca, İngilizce ve Fransızca biliyordu.

Yatmadan önce mutfakta Lisa ile karşılaştılar. Lisa, Jine’nin ev arkadaşıydı. Öğleden sonra saat ikiye doğru Jine ve Sera biraz uyumaya çekildiler; Lisa ise dışarı çıkıp gezmeye gitti.

Pazar günü, altı saatlik uykunun ardından Elias'ın telefonuyla uyandılar. Elias, Jine'ye yakın bir yerde olduğunu söyledi ve onu yemeğe davet etti. Jine, Sera'ya danıştı. Sera "Olur, gidelim," dedi. Üçü birlikte bir Tayland restoranında buluştular. Hem Jine hem Sera Tayland mutfağını çok seviyordu.

Yemekten sonra bir video dükkânına uğradılar. Raflarda21 birçok film vardı. Sera, "Hero" filmini önerdi. Jine ve Elias kabul etti. Eve dönüp birlikte filmi izlediler. Sera bu filmi daha önce iki kez izlemişti. Film sırasında heyecanla, "İşte düşmana karşı insan böyle savaşmalı!" dedi.

Elias karşı çıktı: "Hayır. İnsan savaşmadan da birçok şeye ulaşabilir. Bileğini kullanmak yerine beynini kullanmalı." Sera, "Peki ya beynini kullanmana fırsat verilmiyorsa ne yapacaksın? Elini koynuna koyup oturacak mısın?" diye sordu.

Elias bir süre düşündü, ardından "Savaşlar yıkıcıdır, acıdır, tahribattır. Olmamalı," dedi.

Jine ikisini sessizce dinliyordu.

Sera, Elias'a döndü: "Diyelim ki sen bir yabancı ya da Afrikalı olarak Batı'da yalnız başına metrodasın. Skin head'lerin varlığını bildiğin için yanına bir silah alıyor sun. Bir durakta, yalnız olduğun vagona dört beş Skinhead biniyor. Ne yaparsın? Biliyorsun ki acımazlar, seni ölesiye dövecekler. O anda 'barış' mı diyeceksin?"

Elias, "Böyle bir durumda elbette kendimi savunurum," dedi. "Ama bu yine de savaşları haklı çıkarmaz."

Sera başını salladı: “Elbette. Ama ben mi savaş istiyorum? Kürdler bugüne kadar hep savunmada kaldı. İşte bu yanlış. Bence artık saldırmalılar. Sömürgecileri her şeyiyle kovmalılar. Kürdlerin onların diline, ekonomisine, kültürüne, siyasetine ihtiyacı yok. Hepsi defolup gitmeli!”

Jine bu konuda Sera ile aynı fikirdeydi. Elias ise ikna olacak biri değildi. O bir barış insanıydı, pasifistti.

Sonra Matrix filmi üzerine konuşmaya başladılar. Jine ve Sera, bu iki filmde çok etkilenmişti. “Keşke Kürdlerin de böyle mükemmel savaşçıları olsaydı,” diye yakındılar.

Elias, Bahman Ghobadi’den bahsetti. Ona büyük saygı duyduğunu, filmlerinin insanın gözünü açtığını söyledi. Jine ve Sera da Ghobadi’yi tanıyorlardı. Ancak baskıya, zulme, sömürüye ve şiddete karşı savaşmak gerektiğine inanıyorlardı. Ghobadi’nin filmleri Kürdlerin acılarını gösteriyordu belki ama bu acılar zaten tüm dünyaca biliniyordu. Ne var ki kimse harekete geçmiyordu. “Eylem gerekli, eylem!” dedi Sera.

“Hero” filminin yönetmeni Zhang Yimou’ydu. Film Amerika’da Quentin Tarantino tarafından sunulmuştu. Bilindiği üzere Çin, tarihsel olarak yedi bölgeye ayrılmıştı ve yedi krallık vardı. Qin Shi Huang, M.Ö. 221 yılında diğer bölgeleri fethederek hepsini Qin Hanedanı altında birleştirdi. Böylece kardeşler arası savaşları sona erdirip Çin İmparatorluğu’nu kurdu. O günden bu yana, Mao dönemi hariç, Çin içinde savaş yaşanmadı.

Filmin politik yönü, bireylerin toplumun çıkarı için kişisel ideallerinden vazgeçmelerini vurguluyordu. Bazı eleştirmen

ler Zhang Yimou'yu otoriter rejimleri savunmakla suçlamış, hatta Tian'anmen Meydanı'ndaki katliamı doğru bulduğunu iddia etmişlerdi.

Filmde Konfüçyüsçü idealler öne çıkıyordu: birey toplum için kendini feda etmeliydi. Kişisel arzular, topluma hizmet etmiyorsa bencilce sayılıyordu.

Sera, "Hero"yu üçüncü kez izliyordu. Aynı zamanda filmin teknik yönlerine hayrandı. Filmdeki özel efektler Matrix'in yapımcıları tarafından hazırlanmıştı.

Jine de filme büyük ilgi gösteriyor, keyifle izliyordu. Film üzerine konuşurken, "Kürdler beş parçaya bölünmüş durumda. Örgütleri ve partileri birleştirmek gerek. Şiddet düşmana karşı evet, ama Kürdler arasında asla olmamalı. Demokrasi varsa, şiddet çılgınlıktır," dedi.

Elias, Hz. İsa gibi düşündüğünü söyledi: "Birisi yüzünün bir yanına tokat atarsa, diğer yanını çevir."

Sera, "Ben bunu hayatta yapamam!" dedi. "Bak Hz. İsa'dan sonra insanlar onun sözlerine rağmen birbirine girdi. Protestanlar ve Katolikler, Sünniler ve Şiiler, Müslümanlar ve Hristiyanlar... Bunlar asılsız savaşlardır. Bu tür savaşlara ben de karşıyım. Ama bizimki baskıya, zulme, sömürüye karşı meşru ve haklı bir mücadeledir. İnsanım diyen herkesin bizi desteklemesi gerekir!"

Elias, sert bir bakışla her türden terörizme karşı olduğunu söyledi.

Jine, “Terör, Latince kökenli bir kelimedir. ‘Terrere’ yani dehşet içinde bırakmak anlamına gelir. Terörizm ise politik bir amaca ulaşmak için bireysel eylemlerin sistemleş tiril mesidir,” dedi. Ardından bilgisayarın başına geçerek ekledi:

“Birleşmiş Milletler’in 14 Aralık 1960 tarihli 1514 (XV) kararına göre:

2. Bütün halkların kendi kaderini tayin etme hakkı vardır. Bu hak doğrultusunda siyasi statülerini serbestçe belirler, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini özgürce sürdürürler.

4. Bağımlı milletlerin tam bağımsızlık haklarını barışçıl yollarla kullanmalarına olanak sağlamak için, onlara karşı yürütülen tüm silahlı hareketler ve baskıcı önlemler sona erdirilecektir. Ulusal bütünlüğe saygı gösterilecektir.”

“Ve 2708 (XXV) kararına göre:

Sömürge ülkelerin bağımsızlıklarını engelleyen sömürge cilere karşı, ellerindeki tüm olanaklarla savunma hakkı vardır.”

Jine devam etti:

“Kürd Ulusal Hareketi, burada da görüldüğü gibi baştan sona haklı ve meşrudur. Bir taksi bile kaçırmamış bir harekete ‘terörist’ demek, hukuken geçersizdir. Biz hak arıyoruz, direnişten söz ediyoruz. Terörizmden değil.”

Elias, “Hayır,” dedi. “Nerede şiddet varsa, orada kan dökülür, insanlar ölür, büyük acılar yaşanır. Birinci ve İkinci Dünya

Savaşlarında milyonlarca insan öldü, şehirler yerle bir oldu, milyonlarca insan tarifsiz acılar çekti.”

Sera, gözleri parlayarak konuştu: “Doğru! Ama bunu biz mi yaptık? Bu düzeni kuran Batı dünyasıydı. Bir yanda onların savaşlarında milyonlarca insan öldü, diğer yanda PKK’nın direnişinde elli bin kişi. Biz de onların Hitler’e karşı ayaklanması gibi Türk, Fars ve Arap despotlarına karşı ayaklanıyoruz. Onları ‘direniş’ oluyor, bizimki ‘terörizm’. Üstelik ölenlerin çoğu Türkler tarafından öldürülmüş Kürdler. Elbette biz savaş istemiyoruz. Ama Araplar, Türkler, Farslar Kürdlerden ne istiyor? Kürdler, zengin topraklarına rağmen dünyanın en yoksul halklarından biri. Yeter artık Kürdleri özgür bırakın, kendi yollarını kendileri çizibilsinler!”

Sera’nın sesi sertleşti: “PKK haklı bir davanın sahibi. Ama komünist olması, kendi içinde farklı düşünenleri öldürmesi kabul edilemez. Eğer PKK ulusalcı kalabilseydi, iç hesaplaşmalarla insan kaybetmeseydi, ona karşı olmazdım. Hatta desteklerdim. Ama terörizmin tanımı zaten muğlak. Savaşlar da terör değil mi? Dehşet içinde yapılmıyorlar mı? Birey yapmış, toplum yapmış... Ne fark eder? En büyük teröristler TC, Hitler, Saddam gibileridir. Onlara karşı özgürlük için savaşmak direniştir. Bu direniş ister dağda, ister şehirde, ister bireysel, ister toplumsal olsun fark etmez. Sonuçta insanlar ölüyor.”

Bir an durdu, sonra devam etti:

“Kürdlerin şansı yok. Eğer PKK komünist değil de UÇK gibi Amerikancı olsaydı, kimse terörist demezdi. Neyse... FKÖ, ANC, IRA, ETA da bir zamanlar terörist listelerindeydi.

Şimdi kimse onlara terörist diyor mu? Asıl mesele kudret ve başarı. Eğer PKK başarılı olup Kürdistan'ı özgürleştirseydi, kimse ona terörist diyemezdi. Batı'nın PKK'yi terörist ilan etmesi tamamen siyasadır.”

Jine, Sera'yı dikkatle dinliyordu. Her kelimesi ölçülü, her cümlesi doluydu. Sera'ya karşı büyük bir sempati beslemeye başlamıştı. Onu anlıyordu. PKK'nın terör listesine alınma 26 sında kendi hataları da vardı. Avrupa'daki şiddet eylemleri, örgüt içindeki baskılar bu damgayı haklı çıkarıyordu. Ama Elias'ı da anlamıyor değildi. Kürdlerin işi gerçekten zordu. Dört bir yanları despot rejimlerle çevriliydi. Açlık, susuzluk, yoksulluk... Kürdistan halkı perişandı. Kendini savunamıyor, dünyada sırtını dayayacak bir devlet bulamıyordu. Jine bunu çok iyi biliyordu. Karnı aç olan insan ne politika yapabilir, ne felsefe. Bu yüzden Sera ile birlikte bir şeyler yapması gerektiğini hissediyordu. Ama nereden başlayacaktı?

Elias, Gandi'yi örnek gösterdi. Sera hemen sözünü kesti: “Gandi pasifistti ama binlerce insanın ölümünü engellemedi. ETA, IRA, ANC, FKÖ, Nikaragua, El Salvador... Daha çok örnek verebilirim ama gerek yok. Hepsi şiddete başvurmak zorunda kaldı. Saddam'ı, Hitler'i devirmek için Irak savaşı kötü müydü? Evet, insanlar öldü. Ama Saddam ve Hitler döneminde neydi durum? Kürdler Enfal'i, Halepçe'yi unutabilir mi? Yahudiler Hitler'in zulmünü unutabilir mi? Türkler bizim dilimizi bile yasaklıyor. Anlayabiliyor musun bunu?”

Sera'nın sesi titriyordu: “Kürdler kendini savunmaya başladığında bu ‘terörizm’ oluyor. Batı hemen karşı çıkıyor ama kendileri elli milyon insanın kanına giriyor. Hitler, Mussolini, Franco, Saddam gibi canavarları yaratıyorlar, sonra onları

yıkıyorlar ve buna ‘direniş’ diyorlar. O zaman onların yaptıkları da terörizmdir. Bugün Kürdistan’daki barbarlık, Saddam’ın ya da Hitler’in barbarlığından farklı mı? Türkler bizi yok sayıyor. Halk olarak varlığımızı inkâr ediyorlar. Dilimizi, kültürümüzü yasaklıyorlar.”

Tam o sırada Lisa içeri girdi. Elias ayağa kalktı: “Ben gidiyorum,” dedi ve vedalaşarak çıktı.

Jine, Sera ve Lisa mutfağa geçtiler. Lisa, moda tasarımı okumuştı. Prenzlauer Berg’de şık bir dükkânı vardı; orada kendi tasarımlarını satıyordu. Mesleği gereği dünyayı gezmişti: Paris, Londra, New York, Milano, Berlin... Her şehirde iki odalı bir dairesi vardı. Bu yüzden sık sık taşınyordu. Jine bazı aylar evde yalnız kalıyordu. Lisa’nın odası için kiracı bulursa ne âlâ, bulamazsa da sorun değildi.

Jine, Lisa ile hiç Kürdler ya da politik meseleler üzerine konuşmazdı. Jine çok güzel bir kadındı. Uzun boylu, kısa saçlıydı; tıpkı Matrix’teki Carrie-Anne Moss gibi. Ama Moss’un boyu biraz daha kısaydı. Jine, Berlin’de Lisa’nın bazı moda gösterilerine katılmıştı ama model olmak gibi bir arzusu hiç olmamıştı.

Pasifist ile Devrimci: Bir Diyalogun Anatomisi

Bir ay sonra Jine, Elias’a âşık olduğunu fark etti. Nasıl olduğunu tam olarak bilmiyordu. Aslında Elias’ın pasifist yapısı Jine’nin tarzı değildi. Ama onun

alçakgönüllülüğü, belki de yakışıklılığı, Jine'yi büyülemişti. Elias, Cuma günü için izin almıştı; böylece hafta sonunu üç gün boyunca Jine ile birlikte Prag'da geçirebileceklerdi.

Sera, Jine'nin Elias'a bu kadar kısa sürede âşık olmasını anlamakta zorlanıyordu. Ama ne yapabiliirdi? Birey özgürdü, fakat özgürlüğün sorumluluğu da vardı. Sera, Jine'yi kız kardeşi gibi seviyordu. Kalbinin kırılmasını, ona zarar gelmesini istemiyordu. 28

Elias 27 yaşındaydı ve bilişim eğitimi almıştı. Bilgisayar bilgisi mükemmeldi, ama onu asıl ilgilendiren şey insan haklarıydı. O bir idealistti.

Bir yıl boyunca Etiyopya'da amcasının yanında staj yapmıştı. Amcası Leo Paulson, Etiyopya'da tanınmış bir iş adamıydı. Karizmatik bir kişiliğe sahipti ve üç çocuk babasıydı. Evlerin de yirmi beş yaşlarında Etiyopyalı bir hizmetli vardı: Amara. Güzel ve becerikli bir kadındı.

Bir akşam Elias'ın isteği üzerine Amara geleneksel bir Etiyopya yemeği hazırladı. Yemek öylesine lezzetliydi ki tadına doyum olmadı. Yemekten sonra Amara çocukları yatağa götürdü. O sırada Leo Paulson ve eşi bir arkadaşlarını ziyarete gitmişti. Elias evde olduğu için Amara'nın kalmasına gerek kalmamıştı. Amara evliydi ve iki çocuk annesiydi.

Çocuklar uyuduktan sonra Amara dışarı çıktı. Elias mutfakta yalnızdı. Amara vedalaşmak istediğinde Elias ona "Birlikte bir sigara içmeye ne dersin?" diye sordu. Amara kabul etti. Bahçeye çıktılar, sigaralarını yakıp sohbet etmeye başladılar. Elias, Amara'yı aylardır fark ediyordu. Amara da Elias'a güzel gözleriyle bakıyordu; sanki aralarında gizli bir çekim

vardı. Elias zaten ona âşıktı. Amara, “Olmaz,” dedi. “Benim bir ailem var.” Ama Elias peşini bırakmadı. Amara istemese de kendini tutamadı ve Elias’la birlikte oldu.

Etiyopya, dünyanın en yoksul ülkelerinden biriydi; Kürdler gibi büyük acılar yaşayan bir halktı. Elias, Amara kocasını terk etse Etiyopya’da kalmak istiyordu. Birkaç gizli buluşmadan sonra Amara bir gün işe gelemedi. Elias’ın tesellisi tükenince Berlin’e döndü. Kader mi, tesadüf mü bilinmez ama Elias artık Jine’ye âşıktı. 29

Jine ve Elias, Prag’da Caffé Milena’da oturuyorlardı. Milena, Kafka’nın sevgilisiydi. Kafenin bulunduğu tarihi bina, tıpkı Prag gibi büyüleyiciydi. Birinci kata çıkmak gerekiyordu. Oradan astronomik saat ve pazar meydanı harika görünüyordu. Bu güzel mekânda Jine ve Elias Kürdleri konuşuyorlardı. Ancak Elias kendi düşüncesinde ısrarcıydı. Jine hayal kırıklığına uğramıştı. “Bir insan nasıl bu kadar dik kafalı olabilir?” diye içinden geçirdi.

Jine, Hitler’i ve Saddam’ı örnek göstererek anlatmaya çalıştı. Ama Elias tipik bir Batılıydı. Batı’da her şey yolundaydı. Savaşlar bitmiş, insanlar refah içinde yaşıyordu. Elias’ın insan hakları çalışmaları Jine’ye göre boşunaydı. Elias insanlara balık tutmayı değil, hazır balığı yemeyi öğretiyordu. Jine, Elias’ın bazı fikirlerini mantıklı bulsa da, özünü ona anlatamıyordu.

Jine, şiddete en çok karşı olanlardan biriydi. Ama direniş savaşı, eylemsiz nasıl örgütlenebilirdi? Sömürgeciler kendiliğinden geri çekilir miydi? Elli bin insan ölmüştü ama Kürdlerin dili hâlâ yasaktı. Demek ki daha çok kan dökülmesi gerekiyordu. Vampirler doymak bilmiyordu.

Kürdler çok geri bırakılmış bir halktı. Kürdistan hâlâ feodalizmi yaşıyordu. Onlara nasıl ulaşılacaktı?

Jine tüm bunları düşündüğünde PKK'ye hayret ediyordu. PKK, o feodal Kürd tipini örgütlemeyi başarmıştı. Ne var ki o dönemde sol gruplar filizleniyordu ve Stalinist ya da Maoist olmak bir modaydı. Sera haklıydı: Kürdlerin şansı hiç yaver gitmiyordu.

PKK, bağımsızlık için sömürgeciliğin siyasi, askeri, kültürel ve ekonomik egemenliğine son vermek üzere mücadele edebilirdi. Kürdistan'ın pazar birliğini sağlayıp kapitalist sisteme entegre olmasını, çağdaş Batılı değerlerle serbest piyasa ekonomisi, hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik sistem donatabilirdi. Elbette PKK, Taliban gibi köktendinci bir hareket de olabilirdi. Belki de Kürdler, PKK'nın Marksist yapısıyla bir nebze şanslıydılar. Ama Jine Marksizme inanmıyordu. Proletarya diktatörlüğü adına çok insanın canına kıyılmıştı. Jine, tıpkı Sera gibi, her türlü diktatörlükten tiksiniyordu.

Jine'nin Kararı: Kalpten Kürdistan'a

Elias, Jine'nin ruh halinden endişeliydi. Ona göre, uzay ve iletişim çağında Kürdler önce birleşmeli, ardından iletişim araçlarını etkili kullanarak bağımsızlığa doğru adım adım ilerlemeliydi. Her şey bir süreç meselesiydi. Elias, "Kürdler sabırlı olmalı," diyordu. Jine ise öfkeyle karşılık veriyordu: "Kürdler 100 yıldır Türkiye'nin dipçiği altında eziliyor. Bu kadar sabır yeter!"

Jine, Elias’a dönerek, “Örneğin Doğu ve Batı Almanya’ya bak,” dedi. “Almanlar sadece kırk yıl bölünmüş olmalarına rağmen birbirlerine hâlâ ‘Ossi’ ve ‘Wessi’ diyerek önyargılarla yaşıyorlar. Belki PKK, KDP ve YNK’nin birleşmesi de böyle açıklanabilir. Kürdler farklı parça larda, sanki farklı ülkelerin partileriymiş gibi davranı yorlar. Bu bir yabancılaşmadır. Kürdlerde ulusal bilinç eksik. Herkes Kürdistan’ı değil, kendi partisini, örgütünü, kariyerini düşünüy or. Senin bir Alman olarak bunu anlamaman gerekir. Willi Brandt ne demişti: ‘Birbirine ait olan ne varsa, birleşir, birlik te büyür, gelişir.’”

31

Prag’daki bu uzun ve yoğun tartışmalardan sonra Jine ve Elias, Pazar akşamı Berlin’e döndüler. Prag güzeldi ama Jine, Elias ile arasına kalın bir çizgi çekti. Berlin’e gelir gelmez Sera’yı aradı: “Ben Elias’tan ayrılıyorum,” dedi.

Sera, sevinmişti. “Boş ver,” dedi. “Batılıların yaptığı cehalet tir.”

Jine, karşı çıktı: “Hayır, yanılıyorsun. Geçen gün internette okudum. Gerilla saflarında beş yüzü aşkın Alman, İtalyan, İngiliz var.”

Sera, “Ama onların hepsi komünizm için oradalar. Kürdleri değil, kendi ideallerini düşünüyorlar. Komünizm önce Avrupa’da, Amerika’da olsun; en son Kürdistan’da. Kürdler dünyayı değil, önce kendini kurtarmalı. Beni ilgilendiren mazlum Kürd halkı. Onları Arapların, Farsların ve Türklerin pençesinden nasıl kurtarabiliriz?” dedi.

Jine, “Tamam,” dedi. “Telefonda fazla konuşmayalım. En iyisi yarın görüşelim.” Ve görüşmeyi sonlandırdılar.

Pazartesi akşamüstü Caff  Morena’da buluştular. Sonbahardı ve güneşli, güzel bir gündü. Sera gelir gelmez Jine’ye sarıldı, iki yanağından öptü. Oturduklarında Jine, “Kürdler için bir şeyler yapmamız lazım. Böyle devam edemez,” dedi. Sera, “Ben bedenimle, ruhumla hazırım. Ne yapmamı istiyor san söyle,” diye karşılık verdi.

Jine, son haftalarda interneti taramış, Kürdlerle ilgili ne bulduysa okumuş, sosyal medyaya katılmış, tartışmalara girmişti. Avrupa, Kanada, Amerika, Avustralya, Kürdistan, Almanya, Japonya... Kürdler dünyanın dört bir yanına dağılmıştı. Edindiğı bilgilere göre sadece Avrupa’da bir buçuk milyon Kürd yaşıyordu; bunun beş yüz bini Alman ya’daydı.

“Bir  rg t kuralım,” dedi Jine.

Sera, sevincinden havaya uçtu. “Tamam!” dedi. “Kuralım ama nasıl bir  rg t? Hiç tecrübemiz yok.”

Jine, düşündü: “Aslında d n Elias’la tartıştıktan sonra Güney’e gitmeyi, gerekirse peşmergeye katılmayı d ş n  yordum. Ben şahsen Mele Mustafa Barzani’nin m ca delesine hayranım. Onun hakkında çok şey okudum. Onun yolunda yürümek benim için bir onurdur. Mesut Barzani de iyi işler yapıyor. Güney artık  zg r. Türklerin Kerkük’e, Hewl r’e, Musul’a kadar girebileceğini sanmıyorum. Elbette istiyorlar ama mümkün değıl. ABD buna asla izin vermez.”

“İsrail-Kürd ilişkileri üzerine de okudum. Asıl Kürdleri arka dan hançerleyen şah Pehlevi’ydi. ABD de hata yaptı ama o geçmişte kaldı. Bu kez Kürdleri arkadan vurmayacaklar. Çünkü bu, ABD’nin Orta Doğı’daki çıkarlarına ters düşer.

Yoksa bizi güzel kaşımız, gözümüz için desteklemiyorlar. Musul ve Kerkük'ün petrolü için beş yıl savaş verdiler, beş bin asker kaybettiler. O kaynakları Türkler ya da Araplara yedirmezler.”

Sera, “Evet,” dedi. “Öyle bir örgüt kurmalıyız ki, Araplar, Farslar ve Türkler dışında dünyada kimse bizim düşmanımız olmasın. Kürdler tüm ülkelerle ilişki kursun ama Türkiye, İran ve Irak ile değil.”

Jine, biraz düşündü: “Hayır,” dedi. “Eğer çıkarımıza uygunsa onlarla da ilişki kurulabilir. Ben şahsen karşı değilim. Ama önce ülkemizi terk etmeliler. Rejimle halk arasında ayırım yapmalıyız.”

Sera, “Ama Türkler ‘Her Türk asker doğar’ diyor. O zaman biz de her Türkü hedef almalıyız, değil mi?”

Jine, “Hayır!” dedi. “Türkiye’de 80 milyon insan yaşıyor. Kürdler, Lazlar, Çerkesler, Ermeniler, Yunanlılar, Arnavutlar... İyiler, bilinçliler, bilinçsizler, çocuklar, yaşlılar, politikadan bihaber olanlar var. Sadece İstanbul’da 4 milyon Kürd yaşıyor. Ayırt etmemiz gerekir.”

Sera, karşı çıktı: “Ama Türkler Kürdlere saldırırken ayırt etmiyorlar. PKK halka dayandığı için Kürd halkına yapmadıklarını bırakmadılar. Beş bin köy yakıldı, yıkıldı. Dört milyon insan yerinden edildi. İşkenceler, acılar... Gerillanın başını kesip havaya kaldırarak poz verdiler. Kulağından tesbih yaptılar, köylümüze dışkı yedirdiler, bıyıklarını çektiler. Köy meydanında erkeklerin cinsel organına ip bağlayıp halkın önünde gezdirdiler. Güzelim Kürdistan’ı yerle bir ettiler. Bundan daha büyük barbarlık mı

olur? Biz hâlâ onlara acıyoruz. Dedemin, teyzemin suçu neydi? Bence biz onlara onların anladığı dille karşılık vermeliyiz. Onlar balık avlamak için denizi kurutmaya çalıştıysa, biz de halkımıza açtıkları topyekûn savaşa aynı şekilde cevap vermeliyiz.”

Jine, yine büyük bir soğukkanlılıkla konuştu: “Biz El Kaide ya da IŞİD gibi örgütler olamayız. Biz halka saldırmayız, 34 rastgele insan öldürmeyiz. Biz terörist değiliz, biz direnişçiyiz.”

Sera, karşılık verdi: “Peki ya ETA ve IRA? Onları nasıl değerlendiriyorsun?”

Jine, düşünerek yanıtladı: “Bazı eylemlerinde sivillerin ölmesi, savaşlarda olduğu gibi ‘collateral damage’ sayılabilir. Tıpkı Irak Savaşı’nda olduğu gibi. Şahsen ETA ve IRA’yı beğeniyorum. Türklere karşı kan kusturacak bir örgüt kurmak cazip gelebilir. Ama biz uzay, iletişim ve yapay zeka çağındayız. Daha etkili, daha etik bir yöntem seçmeliyiz. Öyle eylemler planlamalıyız ki kimse ölmesin ama dünya medyasının dikkatini üzerimize çekelim. Medyayı, interneti, yeni iletişim araçlarını kullanalım. Halkı mobilize edelim, gözünü açalım. Biz beynimizi kullanalım. Çünkü insanın en büyük silahı aklıdır.”

Sera heyecanla sordu: “Peki, örgütün adı ne olsun?”

Jine, düşündü: “Hareketin adı ‘**Kürdistan Bağımsızlık Hareketi**’ olsun mu? Sence nasıl olur?”

Sera, hiç düşünmeden, büyük bir coşkuyla: “İsim Kürdçe olursa daha anlamlı olur,” dedi.

Jine, gülümsedi: “Tabii, onu da düşündüm. ‘**Hareketa Serbexweya Kurdistanê**’” “Kısaca ‘**Serxwebûn**’ diyebiliriz.” Kürdçede Serxwebûn kelimesi “özgürlük”, “bağımsızlık” ve “kendi kaderini tayin etme” gibi anlamlarıyla oldukça derin ve simgesel bir kavramdır.

Sera, merakla devam etti: “Tüzük ve programı da yazdın mı?”

Jine, başını salladı: “Hayır, henüz yazmadım. Onu seninle birlikte, sakın bir günde hazırlamak istiyorum. “Program ve tüzüğü tamamladıktan sonra, tüm sosyal medya platformlarında yayınlayacağız. Örgüt tamamen otonom olacak; şiddete yer vermeyecek. Amacımız, özgürlük ve bağımsızlık idealimizi açık ve kararlı bir biçimde dünyaya duyurmaktır.”

Sera, kararlıydı: “Tamam. Hemen yarın başlayalım.”

Jine, onayladı: “Tamamdır!”

Ertesi gün yeniden bir araya geldiler. Hazırladıkları metni sosyal medyada yayımlayıp duyurdular. Kısa süre içinde, Türk yetkililer her iki sayfanın Türkiye’den erişimini engelledi.”

Sera, öfkeyle: “Gördün mü? Türkiye’de bağımsızlık talep etmek bölücülük sayılıyor. Oysa biz sadece düşüncemizi açıkladık. Türkler gerçekten tanıdığım en azılı despot ve ırkçılar. Kürdlere hiçbir şans tanımıyorlar.”

Elindeki gazeteyi göstererek ekledi: “Bak şuraya! Kürd meselesinin çözümü kültürel, iktisadi ve sosyal gelişmeyle; Kürdçe öğrenme imkânlarının sağlanması ve bu dilin medya

ile kamu hizmetlerinde kullanılmasıyla mümkün olabilir diyor. Bu görüş, Hollandalı Hristiyan Demokrat milletvekili Ria Oomen-Ruijten'in Avrupa Parlamentosu Türkiye rapor taslağında yer alıyor. Kimse ulusal sorundan bahsetmiyor. Sanki Kürdler dillerini konuşunca, kültürlerini yaşayınca sömürgecilikten, açlıktan, susuzluktan kurtulacaklar. Bunlar bağımsız. Bizim neden bağımsız olmamızı çok görüyorlar? Onlarda ne varsa biz de onu istiyoruz.”

Jine, başını salladı: “Tamamen haklısın. Özgürlük ve bağımsızlık olmadan Kürdlere kurtuluş yok. Biz öyle bir örgüt kurmalıyız ki, sömürgecilerin son askeri çekilene kadar mücadele etmeli. Ömrümüz yetmese bile, 100 yıl sürse bile, gelecek nesillere aktarılacak bir direniş başlatmalıyız.”

Sayfalarının yasaklanması, Jine'nin zihninde derin sorular uyandırmıştı. Sosyal medyada bazı arkadaşlar bu durumu şöyle özetlemişti: “Demokrasinin olmadığı yerde demokratik yollar da olmaz.”

Jine ve Sera, bağımsızlığa ulaşmak için her yolu denemeye kararlıydı. Demokratik yollar tıkanmıştı. Tek seçenek illegal örgütlenmeydi ama ne Sera ne de Jine bunu istiyordu. Ne düşünmüşlerdi ki kriminalize edilsinler? Özgürlük ve bağımsızlık suç muydu? Baskıya, sömürüye, zulme karşı direniş suç muydu?

İkisi de Avrupa'da yaşıyordu, Almanya vatandaşıydılar. Avrupa'da bu düşünceleri dile getirmek suç değildi. Bu yüzden sayfaları Türkiye, İran ve Suriye dışında sansüre uğramamıştı ve iki günde 1.245 kez görüntülenmişti. Bu kendi başına büyük bir başarıydı.

Sera, kararlı bir sesle: “Türk devleti Kürdlerin en büyük stratejik düşmanıdır. Sadece Kuzey Kürdistan’ın değil, diğer üç parçadaki Kürdlerin de düşmanıdır. Güney en azından belli bir statüye kavuştu. Asıl mesele, 25-30 milyon Kürdün yaşadığı Kuzey. Bu yüzden Kuzey’e yönelmeliyiz. Kuzey’i Güneyleştirmeliyiz.”

Jine, onayladı: “Haklısın. Türk devletine ve yasalarına asla güvenilmemeli. Yasalar işkenceyi yasaklıyor ama Türkiye baştan aşağı bir işkence ülkesidir. Türkiye’nin kendisi bir işkencedir. Irkçılık dünyaca lanetlenmiş bir şey olmasına rağmen, Türk ordusu ve partileri baştan sona ırkçıdır.”

Sera, örgütü üçer kişilik hücreler şeklinde planladı. Her hücre illegal olacak, bir kişi yalnızca altı kişiyi tanıyacaktı. Eğer biri yakalanırsa en fazla altı kişi deşifre olurdu. Eylemler en fazla altı kişiyle yapılacaktı.

Jine, karşı çıktı: “Hayır! Bu çok tehlikeli. Eğer hücreler birbirini tanırsa, aralarında bir ağ oluşur. Bir kişi yakalanınca diğerleri çorap ipliği gibi sökülür. Biz program ve tüzüğü hazırladıktan sonra sosyal medyada yayınlarız. Umudum şu ki, dünyanın her yerinde birbirinden bağımsız 3 ila 6 kişilik hücreler oluşsun ve eyleme geçsin. Böylece ileride bir halk ayaklanmasının temeli atılmış olur. Sosyal mediadaki potan siyel mükemmel.”

Sera, bu yöntemi daha mantıklı buldu: “Eğer kendiliğinden olursa, harika olur.”

Jine, başını salladı: “Kendiliğinden hiçbir şey olmaz. Sürekli çağrılar yapmalıyız. Türkler zaten sayfalarımızı yasaklayacak. Biz önce diaspora Kürdlerine yöneliriz. Sonra bir

yöntem bulup Türkiye'ye, Kuzey, Doğu, Güney ve Batı Kürdistan'a ulaşıyoruz. Bu bir günlük iş değil. Belki ömrümüz boyunca bununla uğraşacağız. Bir yandan işimize gücümüze devam ederken, diğer yandan tüm zamanımızı Kürd halkının özgürlüğüne adayacağız. Biz yasaklara, olmazlara, günahlara karşı direniş ilan ediyoruz. Sesimizi tüm dünya duymalı.”

Jine, başını önüne eğmişti. Sesi sertti ama içinde bir kırıklık vardı: 38

“Türkiye’de devletin bölünmez bütünlüğüne karşı örgüt kurmak ya da bağımsızlık amacıyla faaliyet yürütmek suç sayılıyor. Bunu hepimiz biliyoruz.”

Sera, burnunu hafifçe kasarak, gözlerini kısıp cevap verdi: “Evet... Türk Ceza Kanunu’nun 302. maddesi açık: Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçtur. Ama bu madde esas olarak, Kürd halkının siyasal taleplerini bastırmak için kullanılıyor.”

Jine, yumruğunu dizine vurdu: “İfade özgürlüğü, örgütlenme hakkı... Bunlar hem Türkiye Anayasası’nda hem Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde var. Ama bağımsızlık talebi barışçıl bile olsa, hemen cezai soruşturma açılıyor.”

Sera, gözlerini uzaklara dikti, sesi yumuşadı ama kararlıydı: “Bizim hareketimiz barışçıl. Gönüllülük esasına dayanıyor. Sitemizdeki ‘Amaç’ sayfasını onaylayan herkes sanal üye olabilir.”

Jine, hafifçe gülümsedi, ama gözlerinde ciddiyet vardı: “Üyelik demek, katkı demek. Mesela Kürdistan’ın bağımsızlığıyla ilgili yazıları çoğaltmak, bilgisayarlı olmayanlara çıktı alıp dağıtmak...”

Sera, parmaklarını birbirine kenetleyerek devam etti: “Bağımsızlık yolunda içerik üreten siteleri tanıtmak, WhatsApp, Messenger, Skype, Signal, Telegram üzerinden dünya çapındaki Kürdlerle iletişim kurmak...”

Jine, gözlerini kıstı:

“Yasaklı sitelere erişim için anonymouse.org gibi araçlar var. 39 Google’da ‘yasaklı sitelere nasıl girilir’ diye aratınca birçok yöntem çıkıyor.”

Sera, ayağa kalktı, sesi yükseldi: “Gece etkinlikleri, seminerler, yürüyüşler... Okuma-yazma kursları açmak. Ulusal bilinçle donanmış bir halkı yönetmek zordur!”

Jine, başını salladı: “Hareketimiz tabandan tavana ilerleyen bir aydınlanma süreci. Her üyemiz hem başkan hem mürittir. Bizde şef-mürid ilişkisi yok.”

Sera, gözlerini Jine’a dikti: “Ne yaparsak yapalım, önce kendimiz için yaptığımızın farkında olmalıyız. Zamanımızı boş uğraşlara harcayamayız.”

Jine, sesini alçaltarak ama vurgulu bir şekilde söyledi: “Biz parti değiliz. Örgüt değiliz. Tamamen bağımsız bir halk hareketiyiz. Üyeler başka parti veya örgütleri destekleyebilir.”

Sera yumruğunu kalbine koydu: “Ama hedefimiz net: Kürdistan’daki işgali sona erdirmek. Enerjimiz bu yola hizmet etmeli.”

Jine derin bir nefes aldı.

“Bizim yolumuz sivil itaatsizliktir.”

iPad’i eline aldı ve sivil itaatsizlik biçimlerini okudu:

- Oturma eylemi
- Mekân işgali
- Genel grev çağrısı
- İmza kampanyası
- Sınır geçişi
- Yasaklanmış dayanışma gösterileri
- Vergi ödememe
- Askerlik hizmetini reddetme
- Kamusal alanda izinsiz toplanma
- Sansürlenmiş yayınların dağıtımı
- Kimlik kontrolünü reddetme
- Mahkeme celplerine uymama
- Kamusal mülke zarar vermeden müdahale
- Devlet törenlerini boykot
- İzinsiz gösteri düzenleme
- Kamusal alanda konuşma yasağını hiçe sayma
- Bazı ürünlerin tüketimini boykot
- Kamusal görevlerden istifa
- Simgesel mekânlarda protesto

Sera, gözleri dolu dolu ama dimdik: “Bizim kimliğimiz belli. Her üyemizin dini, inancı, ideolojisi, partisi ve örgütü **KÜRDİSTAN’dır.**”

Bir Halkın Yalnızlığı: Kürdistan'ın Diplomatik Çıkmazı

Sera mutluydu, hem de çok. Sanki amacına ulaşmış, Kürdler özgürleşmiş, bağımsızlıklarını ilan etmişti. Üç ay sonra ilk hücreler kurulmuş, “Hareketa Serbexweya Kurdistanê”ın tüzüğü ve programı tamamlanmıştı. Ancak henüz sahaya inmemişlerdi; eylem yoktu.

41

Bir Çarşamba akşamı Elias, Jine'yi aradı. Örgüt üzerine konuşmak istiyordu.

Jine kararlıydı: “Hayır,” dedi. “Konuşulacak bir şey kalmadı. Davaya inanmadığın sürece bu yolda bir şey yapman mümkün değil. Biz bunu yalnızca inananlarla yapabiliriz. Sen merak etme.”

Elias içtenlikle karşılık verdi: “Sen haklısın. Ben ne insan öldürebilecek ne de birini kaçırabilecek biriyim. Ama size siyasi anlamda destek olabilirdim.”

Elias, Jine'ye tutkuyla bağlıydı. Onun için her şeyi yapmaya hazırdı. Ama Jine tam da bunu istemiyordu.

“Kürd davası benim kişisel duygularımdan çok daha önemli,” dedi. “Sen en iyisi olduğun yerde kal.” Ve telefonu kapattı.

O an, Jine'nin zihninde Öcalan ve Mele Mustafa Barzani belirdi.

Öcalan, görüşme notlarına göre Şam'a gelirken bir İngiliz'den yardım almayı reddetmişti. Bir başkası onun için "politikası var ama ekonomisi yok" demişti. Oysa Jine'ye göre özgürlük mücadelesiyle paralel yürütülmesi gereken en kritik alan ekonomiydi. Eğer Batı, çıkarları doğrultusunda yardım etmeye hazırsa, bu destek alınmalıydı.

Barzani ise ABD ve İsrail'den yardım almak için yıllarca çırpınmıştı.

Jine kendi kendine sordu: "Bizim uluslararası ilişkilerimiz nasıl olmalı?"

Elbette Türkler, Araplar ve Farslar dışında dünyanın diğer halkları Kürdlerin düşmanı değildi. Peki, en azından birinci dünya ülkeleriyle dost olabilmek için ne yapılmalıydı?

Kürdlerin yardıma ihtiyacı olduğu, yalnız başına bağımsızlığa ulaşamayacakları açtı. Acaba Elias'ı geri çevirmekle hata mı yapmıştı? Emin değildi.

Dünyada geçerli olan dış dinamikler; yani söz sahibi ülkeler (ABD, İngiltere, Fransa, Almanya) Kürdlerin bağımsızlığını desteklemediği sürece, bu talep ne denli güçlü olursa olsun, karşılık bulması mümkün değildir. Elbette bizler kendi ödevimizi eksiksiz yerine getirmeliyiz; ancak yukarıda adı geçen ülkelerin çıkarlarını da göz ardı edemeyiz. ABD, çıkarına uygun düştüğü takdirde, bir günde on ayrı Kürdistan kurabilir. Eğer küresel sistemle uyum içinde hareket etmeyi hedefliyorsak, bu devletlerin ülkemiz üzerindeki çıkarlarını da hesaba katmak zorundayız. Aksi takdirde, bu yolculuk mümkün değildir.

Sera ise başından beri netti: “Elias işe yaramaz. Başımıza bela olur. Bize engeldir. Grupta yer alan herkes bu davaya canı ve ruhuyla inanmalı. ABD ve İsrail’den yardım beklemek başka bir şeydir.”

Jine başını salladı: “Haklısın. Her şeyden önce öz gücümüzü toplamalıyız. Ancak ondan sonra ABD, İsrail ve Batı çıkarları gereği bize yanaşacaktır. Ülkemiz zengin. Orta43 Doğu’ya demokrasi ancak Kürdler üzerinden gelebilir.”

Barzani öyle ileri gitmişti ki bir keresinde: “ABD’nin 51. eyaleti olmaya hazırım,” demişti.

ABD’den gelen ilk yardım Barzani’nin moralini yükseltmişti. Dünyanın en büyük gücünün arkasında olduğunu bilmek ona güven veriyordu. Hatta şöyle demişti: “ABD bizi kurtlar karşısında koruyacaksa, Amerikan politikalarına göre hareket etmeye hazırım.” Yeterli destek sağlanırsa Kerkük’teki petrol yataklarını ele geçirip işletmesini ABD petrol şirketlerine vereceğini söylüyordu. Ama ABD’nin, Şah Pehlevi ile birlikte onu arkadan hançerleyeceğini bilmiyordu.

Jine, Barzani, ABD ve İsrail üzerine çok şey okumuştı. Dikkatli olmalıydı. Uluslararası ilişkiler hayatiydi.

Anlamıştı ki, hiçbir devlet yardımseverlik için değil, yalnızca kendi çıkarı için destek verir.

Kissinger, Barzani’nin gönderdiği bir mektuba şöyle yanıt vermişti:

“Biz sosyal yardım kurumu değiliz.”

Barzani ise yıllar sonra şöyle demişti: “Biz dostlarımız tarafından yıkıldık. Böyle olacağını bilseydim, ABD’ye güvenmezdim.”

Jine, bu sözleri okurken içi burkuluyordu. ABD, Kürdlerin babasının oğlu değildi. Ama Kürdlerin bağımsızlığına da doğrudan karşı değildi. Kürdistan’ı işgal eden Araplar, Farslar ve Türkler dışında, dünyanın hiçbir devleti Kürdlerin özgürlüğüne karşı olamazdı. 44

Jine, Barzani’nin Nixon ve Kissinger’a, ardından Başkan Jimmy Carter’a yazdığı mektupları okudukça gözleri dolu yordu.

Kürdler mazlum bir halktı. ABD ve İsrail, insanlık adına, dört bir yanı düşmanla çevrili Kürdleri yalnız bırakmamalıydı. Ama ABD ya da başka bir ülke, Kürdlere karşılıksız ya da sırf güzel kaşı gözü için yardım etmezdi. Çünkü dünya, çıkarların dünyasıydı; sosyal hizmet dairesi ya da Caritas değildi.

Self-determinasyon ilkesi, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Woodrow Wilson’ın 14 Nokta Bildirisi ile gündeme gelmişti. Amaç, halklar arasında barışı sağlamak ve her halkın kendi kaderini tayin etme hakkını tanımaktır.

Sevr Antlaşması’yla Kürdlerin bağımsızlığı kısmen tanınmıştı; bu, tarihte ilk kez uluslararası bir metinde Kürd halkının varlığına ve siyasi geleceğine dair bir hüküm yer alması anlamına geliyordu. Ancak kısa süre sonra Lozan Antlaşması devreye girdi ve Sevr’in vaatleri tarihin karanlık raflarına kaldırıldı. Lozan, Kürdlerin haklarını yok sayarak

yeni bir statüko inşa etti. Bugünkü durum, işte bu tarihsel kırılmanın doğrudan sonucudur.

Jine bunun farkındaydı. Bu tarihsel süreci derinlemesine araştırması gerektiğini biliyordu. “Kürdler neden Lozan’da yoktu?”, “Kimler onları dışladı?”, “Hangi dengeler bu yokluğu mümkün kıldı?” gibi sorular zihnini meşgul ediyordu. Bu sorulara yanıt aramak, sadece geçmişi anlamak değil, aynı zamanda bugünü bilince çıkarmak ve geleceği kurmak için de bir zorunluluktur. 45

ABD ile Kürdler arasında 1920’den 1972’ye kadar temas kesikti. Mahmud Osman’a göre bu temaslar 1972’de başladı. Gizliydi ve siyasi nitelik taşımıyordu. Bu yüzden CIA Kürdlerle açık görüşmüyordu. ABD’nin Kürdlere yaklaşma sının nedeni, Irak’ın Sovyetler Birliği ile yaptığı Dostluk Paktı’ydı.

İsrail-Kürd ilişkileri ise çok daha eskiye dayanıyordu. Barzani ailesinin Yahudi kökenli olduğu söylentileri vardı. Doğru ya da yanlış, tarihte Kürdlere en çok yardım edenler Yahudiler olmuştu.

Sera’nın bir arkadaşı ona şöyle demişti: “Kürdler Yahudilere fazla güvenmemeli.”

Jine, MOSSAD’ın Barzani ile ilişkilerini Londra ve Sydney’de yayımlanan bir kitapta okumuştı:

Israel’s Secret Wars – A History of Israel’s Intelligence Service

Kitap, Ian Black ve Brookings Enstitüsü'nden Benny Morris tarafından yazılmıştı.

Kitapta, 1967 Arap-İsrail Savaşı'ndan sonra MOSSAD'ın Kürdlerle ilişki kurduğu yazılıydı. 1972'de Sovyetler Birliği ile Irak arasında imzalanan Dostluk Antlaşması'nın ardından, İran Şahı ABD Başkanı Nixon ile gizli bir görüşme gerçekleştirmişti. Bu görüşmenin ardından, üç yıl sonra CIA aracılığıyla Kürdistan Demokratik Partisi'ne 24 milyon dolar gönderilmişti. 46

Barzani'nin Irak rejimine karşı ayaklandığı yıllarda, ABD-İran-İsrail üçlüsü bu ayaklanmayı desteklemişti. Kitaba göre MOSSAD, Kürdlere 50 bin dolar yardımda bulunmuş; Barzani ile doğrudan ilişkisi olan Yaakov Nimrodi, en yeni Sovyet silahlarının Kürdlerin eline geçmesini sağlamıştı. Bu ve benzeri yardımların varlığı Jine'yi umutlandırıyor, okuduklarını heyecanla Sera'ya anlatıyordu.

Sera, Elias'ın örgüte dahil olmasına karşıydı. Ona güven miyordu. “Bu onun Batılı olmasından değil,” diyordu, “karakteri zayıf. Davaya yüreğini koymayan biriyle yola çıkılmaz.”

Jine anlayışla karşılıyordu. “Bir insan yaptığı işe canını ve başını koymuyorsa, kendisinden emin değilse, hiç bulaşmasın daha iyi,” diyordu.

Sera, Mele Mustafa Barzani'ye büyük saygı duyduğunu söylüyordu.

“Ama ben Kürd önderlerini değil, Kürdistan'ı ve mazlum Kürd halkını seviyorum,” diyordu.

“Mesut Barzani’nin ‘Bağımsızlık Kürdlerin en doğal hakkıdır’ demesi beni sevindiriyor. Ama aynı Barzani’nin, Hewlêr’de üç gün süren Arap Parlamenterler Birliği Konferansı’nın kapanışında ‘Kürdistan Bölgesi olarak Iraklılarla birlik ve bütünlüğü seçtiklerini’ söylemesini anlaya mıyorum. Biz Araplardan az mı çektik? Kürdlerin amacı sözde kardeşlik ya da birlik değil ayrılmak olmalı.”

Jine karşı çıktı: “Hayır. Başkan Barzani bence babasının yolunda ilerliyor. Sen onun yerinde olsan ne yapardın?”

Bu konuyu Jine, sosyal medyada tanıştığı Hanife ile de tartışmıştı. Hanife şöyle yazmıştı:

“Bu uzun soluklu bir yol. Öyle PKK tarzı esip gürlmelerle olacak bir şey değil. Güney, kelimenin tam anlamıyla politika yapmak zorunda laf olsun diye değil. Kürdlerin şu aşamada Irak’a bağlı olduklarını söylemeleri stratejik bir gereklilik. Çünkü herkes sizin bağımsızlığınızdan korkuyor. Attığınız her adım bu korkuyla yorumlanıyor. En haklı taleplerinizde bile karşınıza şüphe çıkıyor örneğin Kerkük meselesi.

Bir lider ne yapar böyle bir durumda? Hem Kürdlere bağımsızlık fikrinden vazgeçmediğini gösterecek, hem de diğerlerine politik güvence verecek bir dil kullanmak zorundadır. Güney’dekilerin yaptığı tam da bu. Bir yandan ‘hayalimiz bağımsız Kürdistan’ diyorsunuz, bir yandan da ‘gerçekçi olmak zorundayız, bu yüzden Irak’ın bir parçasıyız’ diyorsunuz. Sadece ‘biz Irak’ın parçasıyız’ dersanız kimse inanmaz. Ama ‘koşullar bizi buna zorluyor’ dersanız, size güvenmeyenler kendilerini güvende hisseder.

Bu şekilde Güney, Irak'a bağıllık karşılığında bazı kazanımlar elde edebiliyor. Önemli olan, Barzani'nin sıkça söylediği gibi 'Kürd halkı bağımsızlık hakkını saklı tutuyor' diyerek, bu hakkı engelleyecek hiçbir imza atmamak. Zaten böyle bir garanti Amerikan hukukuna aykırıdır. İlerisi için kimseye bağlayıcı söz veremezsiniz. Verseniz bile hukuki hükmü yoktur, kişisel bir tavırdan öteye geçmez.

Asıl mesele, bağımsızlık ilanından önce yapılması gerekenleri tamamlamaktır. Yoksa bir yandan bağımsızlık ilan edeceksiniz, diğer yandan ambargoya direneceksiniz, Kerkük'ü alacaksınız, kurumlaşacaksınız, sistemi yerleştireceksiniz... Bu imkânsız. Bu kadar belayla aynı anda baş etmeyi ABD bile göze almaz.

Unutmamamız gereken şey şu: Güney'in bağımsızlığına bölge ülkeleri ile Batı'nın karşı çıkış nedenleri birbirinden farklı. ABD ve Batı ülkeleri, kontrol edilebilir sorunlara yol açacak bir bağımsız Kürdistan'a neden karşı olsun ki? Değiller zaten. Onların derdi, bu sorunların kontrol altına alınıp alınamayacağı.

Biz önce yapılması gerekenleri tamamlayalım. Sorun sadece bağımsızlığı ilan etmek ve ardından gelecek ablukayı aşmak olsun. Yani, o bağımsızlık ilanı gerçekleştiğinde bize yapılacak saldırılara karşı kendi gücümüzle direnebilecek bir savunma sistemi kurmamız gerek. Bu anlamda, Kürdistan gerçekten ikinci İsrail olmak zorunda.

Bekleyelim. Bana öyle geliyor ki ABD'nin Orta Doğu planları henüz tamamlanmadı. Biz bağımsızlığımızı ilan edene kadar kim bilir daha hangi taşlar devrilecek. Bu yüzden McCain'in kazanmasını çok istiyorum. Çünkü o Orta Doğu

konusunda ‘şahin’ biri. Orta Doğu’daki taşların yerinden oynaması kesinlikle Kürdlerin lehine olur.

En azından ben şahsen şu Hewlêr’de yapılan havaalanının tamamlanmasını bekliyorum. Gerçekten askeri üs mü olacak, çok merak ediyorum. Bu bize ABD’nin Orta Doğu’daki planları hakkında bir fikir verebilir.

Bu arada Hewlêr’de bağımsız bir borsa kurulması, gerçekten de son derece önemli bir adımdı. Bu, adeta ekonomik olarak Irak’tan ayrılmanın ilanı gibiydi. Uluslararası dinamikler karşısında kendinizi ayrı bir ekonomik varlık olarak kabul ettirdikten sonra, “Biz Irak’ın bir parçasıyız” demek ne kadar gerçekçi kalabilirdi? Güney’in söylemlerine bu gözle bakmak gerekiyordu. PKK’nin bile küçümsediği Güney, aslında oldukça akıllıca bir politika izliyordu.”

Hapiste Özgürlük: Jale’nin Sessiz Tesellisi

Jine ve Sera sinemaya gitmişti. Tüm bu tartışmalar, okumalar ve planlardan sonra ikisi de yorgundu. Elias’ın telefon etmesinden yaklaşık bir buçuk saat sonra, Jine ve Sera vedalaşmak üzereyken, on altı kişilik özel polis timi tarafından baskına uğradılar. Polis, Jine ve Sera’yı gözaltına aldı. Lisa evde yoktu; bir aylığına Paris’e gitmişti. Savcılık, Jine ve Sera hakkında tutuklama kararı çıkarmıştı.

İkili, yaptıkları iş hakkında polise detaylı bilgi verdi. “Biz devamıza inandığımız için bunu yaptık,” dediler. “Gizli hiçbir şeyimiz yok.”

Polis onları tutuklamaktan öteye gidemedi. Örgütün diğer hücrelerine ulaşamıyordu.

Jine, sosyal medyada daima takma isim kullanmıştı. Oradaki kişileri -birkaç istisna dışında- yalnızca mahlaslarıyla tanıyordu. Gerçek isimlerini, nerede yaşadıklarını bilmiyordu. Kimseyi ele veremezdi çünkü kimseyi tanımıyordu. Hiç kimseden e-posta almamıştı. Ne yaptıysa, Sera ile birlikte internet üzerinden açık şekilde yapmıştı. Jine ve Sera korkuyu çoktan yenmişti. Zaten korkulacak bir şey de yoktu. 50

Sera'nın annesi Jale, olanları duyunca adeta dondu kaldı. “Bu da mı başıma gelecekti?” diye düşündü. Avrupa'nın göbeğinde, kızı “teröristlik” suçlamasıyla gözaltına alınmıştı. Ne yapacağını bilemeyen Jale, Sera ve Jine'yi ziyarete gitti. Ama kızların keyfi yerindeydi. Sanki onlar değil, Jale yakalanmıştı.

Eve döndüğünde Jale biraz rahatlamıştı. Belki de böylesi daha iyiydi. “Eğer Sera hapse düşerse, ona bir şey olmaz,” dedi kendi kendine. “Hapishane daha emniyetlidir. En azından ölümden ve öldürmekten uzak olur.”

Oysa Jine ve Sera kimseyi öldürmek istememişti. Greenpeace ve Arno Funke (nam-ı diğer Dagobert Duck) gibi eylemlerle medyanın dikkatini çekmek istiyorlardı. Örneğin bir Pazar günü, boş bir mağazaya renk bombası yerleştirip patlatmak gibi.Yaptıkları eylemlerde kimsenin zarar görmemesi gerekiyordu.

Gerçi Sera, Türk, Arap, Fars generallerini, polislerini, askerlerini ve büyükelçilerini ASALA gibi cezalandırmak istiyordu. Ama Jine buna karşıydı. “Biz uzay, iletişim, yapay zeka,

dijital çağında yaşıyoruz,” diyordu. “Ve bu çağa uygun şekilde mücadele etmeliyiz.” Jine biliyordu:

“Eğer biz de Türkiye’nin bize saldırdığı gibi karşılık verirsek, belki etkili olur. Ama biz onlar gibi iğrenç ve vahşi olmadan da hedefimize ulaşabiliriz.”

Öte yandan, her hücre kendi eyleminden sorumluydu. 51 Eğer bazı hücreler farklı yöntemler izlerse, kimse onları durduramazdı. Tüm eylemler düşman ülkelerin metropollerin de yapılacaktı.

Kürdistan’da ve düşman ülkeler dışında şiddet eylemleri olmayacaktı.

Diğer dünya ülkelerinde ise demokratik yollarla mücadele verilecek, eylemler barışçıl biçimde gerçekleştirilecekti.

Göztaltında Elias, Jine’yi ziyarete geldi. Jine, Elias’ın kendisine ihanet ettiğini her hareketinden anlıyordu.

Elias, bunu söyleyecek cesareti bulamıyordu. Jine ona dönerek:

“Seni anlıyor ve affediyorum. Belki başka türlü yapamazdın. Herkes inandığı dava uğruna hareket eder,” dedi.

Elias, yanında birkaç gazete getirmişti. Birinin manşetinde şu yazıyordu: “‘**Hareketa Serbexweya Kurdistanê**’adlı örgüt, Pazar günü İstanbul’da Mısır Çarşısı’nı renk bombasıyla maviye boyadı. Tek bir kişinin burnu bile kanamadı.”

Jine bunu okuyunca yüzünde bir gülümseme belirdi. İçinde bir sevinç dalgası yükseldi.

Elias, üzgün ve kırılgan bir şekilde Jine ile vedalaştıktan sonra oradan ayrıldı.

Artık Elias ile Jine arasındaki ilişki tamamen sona ermişti. Jine, haberi Sera'ya ulaştırdı.

Sera sevincinden havaya uçuyordu. Jine'ye sarıldı, “Yaşasın! Başardık! Başardık!” diye bağırıyordu.

Jine gülümsedi:

“Evet, başardık. Düşünceler hava, su ve güneş gibidir. Kimse onlara kelepçe vuramaz.”

Çevrili Bir Coğrafyada Direniş: Jine ve Sera'nın Yolculuğu

Kürdistan'ın kaderi, talihsiz bir coğrafyada yazılmıştı. Dört bir yanı, dünyanın en gerici, en bağınaz, en despot ve en ırkçı rejimleriyle çevriliydi. Kürd halkının sırtını yaslayabileceği, haklarını savunacak tek bir ülke bile yoktu. Eğer bu toprakların sömürgecileri Batı'dan, örneğin Almanya ya da İngiltere gibi ülkeler olsaydı, belki çoktan çekilmiş olurlar; en azından dilin yasaklanması, kültürün bastırılması gibi zulüm politikalarına başvurmazlardı.

Jine ve Sera'nın işi son derece zordu; bunun farkındaydılar. Yalnızca tarihsel bir hakikati ortaya çıkarmakla kalmıyor, aynı zamanda bu hakikatin bugünkü yankılarını da anlamaya çalışıyorlardı. Karşılarında sadece belgeler değil, inkârın ve

sessizliğin ördüğü duvarlar vardı. Bu duvarları aşmak, hem zihinsel hem de duygusal bir mücadele gerektiriyordu. Ama ikisi de biliyordu: bu yol, ne kadar çetin olursa olsun, yürünmesi gereken bir yoldu çünkü araştırdılar ki;

Lozan bir barış değil — tarihe kazınmış bir ihanetti.

Jine ile Sera'nın yaptıkları araştırmalar, Almanya'da da devletin birliğini ya da toprak bütünlüğünü tehlikeye atmanın suç sayıldığını ortaya koyuyordu — özellikle bu tür eylemler bilinçli ve doğrudan gerçekleştirildiğinde. Ancak Türkiye'nin denetimi altındaki Kuzey Kürdistan, uluslararası hukuk açısından Türkiye'ye ait bir bölge değildi.

Bu topraklar, meşru bir temele dayanmayan askerî bir işgalin ürünü olarak değerlendiriliyordu. Hatta kimi hukukçular, bu durumu ilhak — yani yabancı bir toprağın bir devlete resmen katılması — olarak tanımlıyordu.

Türkiye'nin Kuzey Kürdistan üzerindeki iddiası, 1923 tarihli Lozan Antlaşması'na dayanıyordu — ki bu antlaşma, birçok Kürd için tarihsel bir haksızlığın simgesiydi. Ondan önce imzalanan 1920 tarihli Sevr Antlaşması'nda Kürdistan'ın bir bölgesi uluslararası hukukta tanınmış, özerklik ve hatta bağımsızlık ihtimali öngörülmüştü. Ancak bu antlaşma hiçbir zaman hayata geçirilmedi. Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki Türk ulusal hareketi Sevr'i reddetti ve yerine Kürd meselesinin tamamen görmezden geldiği Lozan'ı kabul ettirdi. Kürdler bu müzakerelere dahil edilmedi; talepleri ise yok sayıldı.

Bu nedenle Jine ve Sera, Türkleri, Arapları ve Farsları Kürdistan'da işgalci olarak görüyorlardı. Çünkü Kürdistan, kendi başına bir ülkeydi ve Kürdler, tarihsel ve kültürel olarak bağımsız bir ulustu. Bu, etkileri hâlâ süren bir tarihsel yaraydı — ve bu yaradan doğan bağımsızlık mücadelesi, onların gözünde meşruydı.

©Alan Lezan || 26.09.2025

Kapak resmi: Rodi Zerdüş
